

LIETUVOS RESPUBLIKOS REFERENDUMO Į S T A T Y M A S

I. BENDRIEJI NUOSTATAI

1 straipsnis. Referendumo pagrindai

Sutinkamai su Lietuvos TSR Konstitucija svarbiausi Respublikos valstybinio bei visuomeninio gyvenimo klausimai sprendžiami, taip pat Lietuvos TSR įstatymai gali būti priimami referendumu.

2 straipsnis. Referendumo vykdymo bendrieji principai

Dalyvavimas referendume yra laisvas ir grindžiamas demokratiniais rinkimų teisės principais (visuotinė, lygia ir tiesiogine rinkimų teise, slaptu balsavimu).

Referendume turi teisę dalyvauti Lietuvos TSR piliečiai, sukakę 18 metų.

Referendume nedalyvauja piliečiai, kurie teismo pripažinti neveiksniais, asmenys, laikomi laisvės atėmimo vietose, remiantis teismo nuosprendžiu (nutarimu) arba ryšim su vykdomu tyrimu baudžiamojoje byloje, taip pat teismo sprendimu nusiųsti į priverstinio gydymo vietas.

Piliečiai dalyvauja referendume lygiais pagrindais. Kiekvienas pilietis referendume turi vieną balsą.

Referendumas yra tiesioginis. Piliečiai dalyvauja referendume betarpiškai ir asmeniškai.

Balsavimas vykdant referendumą yra slaptas, piliečių reiškiamos valios kontroliuoti neleidžiama.

Bet kokie tiesioginiai arba netiesioginiai Lietuvos TSR piliečių teisių dalyvauti referendume apribojimai priklausomai nuo kilmės, socialinės ir turtinės padėties, rasinio ir nacionalinio priklausomumo, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, politinių pažiūrų, gyvenimo tam tikroje vietovėje laiko, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio draudžiami.

3 straipsnis. Agitacija dėl referendumo

Lietuvos TSR visuomeninėms, tarp jų ir politinėms, organizacijoms ir visuomeniniams judėjimams, darbo kolektyvams, piliečiams suteikiama teisė nekliudomai agituoti už pasiūlymą paskelbti referendumą, įstatymo ar kito sprendimo, pateikiamo referendumui, priėmimą, taip pat prieš pasiūlymą paskelbti referendumą, įstatymo ar kito sprendimo priėmimą.

Šiai teisei realizuoti suinteresuotiems asmenims ir organizacijoms suteikiamos patalpos susirinkimams ir mitingams, užtikrinamos galimybės naudotis masinės informacijos priemonėmis. Agitacijai visuomeninės, tarp jų ir politinės, organizacijos ir visuomeniniai judėjimai, darbo kolektyvai, piliečiai gali skirti savo lėšų.

Agituoti referendumo dieną neleidžiama.

4 straipsnis. Viešumas organizuojant ir vykdant referendumą

Referendumą organizuoja ir vykdo referendumo komisijos atvirai ir viešai.

Referendumo komisijos informuoja piliečius apie savo darbą, balsavimo apylinkių sudarymą, komisijų sudėtį, buvimo vietą ir darbo laiką, apie piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašus.

Referendumo komisijų posėdžiuose, taip pat balsavimo metu ir skaičiuojant balsus balsavimo apylinkėje, nustatant balsavimo ir referendumo rezultatus, turi teisę dalyvauti tam raštiškai įgalioti visuomeninių, tarp jų ir politinių, organizacijų ir visuomeninių judėjimų, darbo kolektyvų, taip pat piliečių susirinkimų stebėtojai.

Referendumui pateikti įstatymų projektai ir kiti svarbiausieji Respublikos valstybinio bei visuomeninio gyvenimo klausimai skelbiami spaudoje, per televiziją ir radiją, apie juos kitokiais būdais informuojami gyventojai.

Masinės informacijos priemonės nušviečia referendumo organizavimą ir vykdymą, jų atstovams garantuojama nekliudomai įeiti į visus susirinkimus ir posėdžius, susijusius su referendumu. Referendumo komisijos, valstybiniai ir visuomeniniai organai, darbo kolektyvai teikia joms informaciją apie referendumo organizavimą ir vykdymą.

5 straipsnis. Referendumo materialinis aprūpinimas

Išlaidas susijusias su referendumo organizavimu ir vykdymu, apmoka valstybė.

Įmonės įstaigos ir organizacijos, valstybiniai ir visuomeniniai organai suteikia referendumo komisijoms patalpas ir įrengimus, kurių reikia referendumui organizuoti ir vykdyti.

6 straipsnis. Atsakomybė už Lietuvos TSR referendumo įstatymo pažeidimą

Asmenys, smurtu, apgaule, grasinimais arba kitaip kliudantys Lietuvos TSR piliečiui laisvai įgyvendinti savo teisę dalyvauti referendume, organizuoti agitaciją, taip pat referendumo komisijų nariai, valstybinių ir visuomeninių organų pareigūnai, suklautoję referendumo dokumentus, tyčia neteisingai suskaičiavę balsus, pažeidę balsavimo slaptumą arba kitaip pažeidę šį įstatymą, atsako pagal įstatymą.

II. REFERENDUMO PASKELBIMAS

7 straipsnis. Referendumo rūšys

Referendumu gali būti priimami įstatymai ir sprendžiami kiti svarbūs valstybinio gyvenimo klausimai

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [I-695](#), 1990-10-23, *Lietuvos aidas*, 1990, Nr. 111-0 (1990-10-26); *Žin.*, 1990, Nr. 31-755 (1990-11-10), i. k. 0901010ISTA000I-695

Prireikus gali būti rengiami ir konsultaciniai (patariamieji) referendumai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [I-695](#), 1990-10-23, *Lietuvos aidas*, 1990, Nr. 111-0 (1990-10-26); *Žin.*, 1990, Nr. 31-755 (1990-11-10), i. k. 0901010ISTA000I-695

8 straipsnis. Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė

Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė priklauso Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatams ir liaudžiai. Įstatymų leidžiamojo organo nariai šią teisę realizuoja ne mažiau kaip pusės Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų pasiūlymu, o liaudies iniciatyva išreiškiama trijų šimtų tūkstančių rinkimų teisę turinčių Lietuvos TSR piliečių pasiūlymu.

9 straipsnis. Iniciatyvos teisės paskelbti referendumą realizavimo tvarka

Pasiūlymas dėl referendumo paskelbimo adresuojamas Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai. Jame turi būti nurodytas įstatymo projekto ar kito Respublikos valstybinio bei visuomeninio gyvenimo klausimo, pateikiamo spręsti referendumui, pavadinimas. Kiekvieną tokį pasiūlymą – pareiškimą gali pasirašyti neribotas piliečių skaičius. Priešais kiekvieną parašą nurodoma pareiškėjo pavardė, vardas, tėvo vardas, gimimo data, gyvenamoji vieta ir pasirašymo data.

Parašų tikrumas ir pareiškėjų priklausymas Lietuvos TSR pilietybei patvirtinamas notarine tvarka. Tą gali atlikti taip pat valstybinių, visuomeninių, tarp jų ir politinių, organizacijų ir visuomeninių judėjimų organų vadovai. Vienu įrašu tvirtinant grupę parašų, turi būti nurodytas bendras pareiškime esantis pareiškėjų skaičius.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų, teikiančių pasiūlymą dėl referendumo paskelbimo, parašų autentiškumą ir pareiškėjų priklausymą Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos

deputatų korpusui patvirtina Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas. Deputatų pasiūlymas įteikiamas Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai.

10 straipsnis. Piliečių iniciatyvos teisės paskelbti referendumą realizavimo terminai

Piliečių iniciatyvos teisės paskelbti referendumą konkrečiu klausimu realizavimui nustatomas dviejų mėnesių terminas. Šis terminas skaičiuojamas nuo Lietuvos TSR piliečių iniciatyvinės grupės, susidedančios iš ne mažiau kaip dešimties asmenų, turinčių rinkimų teisę, įregistravimo rajono, miesto Liaudies deputatų taryboje arba valstybiniame notariate dienos, surašant apie tai registravimo aktą. Vienas šio akto nuorašų ne vėliau kaip kitą dieną po įregistravimo pasiunčiamas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui.

Iniciatyvinė grupė, remdamasi registracijos akto nuorašu, turi teisę daryti atitinkamus pranešimus spaudoje ir organizuoti piliečių parašų rinkimą.

Piliečių pasiūlymus-pareiškimus dėl referendumo paskelbimo kaupia iniciatyvinė grupė arba pagal susitarimą – rajono, miesto Liaudies deputatų taryba. Per nustatytą terminą surinkus tris šimtus tūkstančių Lietuvos TSR piliečių parašų dėl pasiūlymo paskelbti referendumą, iniciatyvinė grupė surašo baigiamąjį aktą, kurį kartu su piliečių pasiūlymais-pareiškimais perduoda Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui. Pagal susitarimą šiuos veiksmus gali atlikti ir valstybinis notaras.

Per du mėnesius nesurinkus reikiamo Lietuvos TSR piliečių parašų skaičiaus, tolesnis parašų rinkimas nutraukiamas. Tuo pačiu klausimu vėl reikšti iniciatyvą dėl referendumo paskelbimo leidžiama ne anksčiau kaip po vienerių metų.

11 straipsnis. Piliečių pasiūlymo paskelbti referendumą preliminarinis nagrinėjimas

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas, gavęs dokumentus dėl referendumo paskelbimo, per penkiolika dienų juos patikrina ir, nustatęs, kad jie neprieštarauja šiam įstatymui, perduoda piliečių iniciatyvinės grupės baigiamąjį aktą kartu su savo išvada Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai.

Atradęs dokumentuose neesminių trūkumų ir nežymių piliečių parašų trūkumų (iki 0,5 procento), Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas apie tai praneša iniciatyvinei grupei ir nustato iki penkiolikos dienų terminą šiems trūkumams pašalinti. Nustatytu laiku įvykdžius šiuos reikalavimus, pasiūlymas dėl referendumo paskelbimo toliau nagrinėjamas bendra tvarka.

Tais atvejais, kai be pateisinamų priežasčių pažeistas iniciatyvos teisės realizavimo terminas, nesurinktas reikiamas Lietuvos TSR piliečių parašų skaičius arba kai pateiktuose dokumentuose nustatyta rimtų įstatymo pažeidimų (suklastoti piliečių parašai ar parašų teisingumą patvirtinantys įrašai, pažeistas savanoriškumo principas renkant parašus), Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas motyvuotu sprendimu atmeta pasiūlymą paskelbti referendumą ir praneša apie tai suinteresuotai piliečių iniciatyvinei grupei ir Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai. Šį sprendimą piliečių iniciatyvinė grupė turi teisę per vieną mėnesį apskųsti Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai.

Jeigu aptinkama, kad pilietis už to paties referendumo paskelbimą pasirašė du kartus ar daugiau, jo visi parašai neįskaitomi.

12 straipsnis. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos nutarimo dėl pasiūlymo paskelbti referendumą priėmimo tvarka

Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba, gavusi tinkamai įformintą pasiūlymą paskelbti referendumą, per penkiolika dienų priima nutarimą paskelbti referendumą, jeigu prieš tai Aukščiausioji Taryba nepriėmė nutarimo, kad priežastys, paskatinusios organizuoti referendumą, jau pašalintos. Nurodyta Aukščiausiosios Tarybos prerogatyva neskelbti referendumo netaikoma tiems atvejams, kurie numatyti šio įstatymo 7 straipsnio pirmojoje dalyje.

Šiame straipsnyje minimo termino eigą sustabdoma laikotarpiu tarp Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sesijų.

13 straipsnis. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos nutarimo paskelbti referendumą turinys

Nutarime paskelbti referendumą nurodoma referendumo vykdymo data, referendumui pateikiamo įstatymo projekto pavadinimas ar konkretus Respublikos valstybinio bei visuomeninio gyvenimo klausimas. Referendumo vykdymo data, skiriama ne vėliau kaip po trijų mėnesių nuo nutarimo priėmimo dienos.

Nutarimas dėl referendumo paskelbimo per tris dienas skelbiamas respublikinėje spaudoje. Ne vėliau kaip per dešimt dienų nuo nutarimo paskelbimo spaudoje taip pat paskelbiamas referendumui pateikiamo įstatymo ar kito sprendimo projektas. Tais atvejais, kai referendumo iniciatoriai projekte daro pakeitimus, apie juos turi būti paskelbta spaudoje ne vėliau kaip prieš penkiolika dienų iki referendumo dienos.

III. PASIRENGIMAS REFERENDUMUI

14 straipsnis. Referendumo komisijos

Referendumui Respublikoje organizuoti ir vykdyti iš Lietuvos TSR piliečių sudaromos šios komisijos:

- 1) Respublikos referendumo komisija;
- 2) rajonų, miestų referendumo komisijos;
- 3) apylinkių referendumo komisijos.

15 straipsnis. Respublikos referendumo komisijos sudarymas

Respublikos referendumo komisiją iš komisijos pirmininko, pirmininko pavaduotojo, sekretoriaus ir 14 narių sudaro Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba, atsižvelgdama į visuomeninių, tarp jų ir politinių, organizacijų ir visuomeninių judėjimų respublikinių organų, taip pat iniciatyvinės grupės pasiūlymus, paprastai ne vėliau kaip prieš vieną mėnesį iki referendumo.

16 straipsnis. Respublikos referendumo komisijos įgaliojimai

Respublikos referendumo komisija:

- 1) kontroliuoja visoje Lietuvos TSR teritorijoje, kaip vykdomas šis įstatymas, ir užtikrina vienodą jo taikymą; prireikus kreipiasi į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą dėl šio įstatymo aiškinimo;
- 2) koordinuoja rajonų, miestų referendumo komisijų veiklą; nustato šių referendumo komisijų sudėties pakeitimo tvarką;
- 3) paskirsto lėšas referendumo komisijoms; kontroliuoja, kaip referendumo komisijos aprūpinamos patalpomis, transportu, ryšiais, svarsto kitus jų materialinio techninio aprūpinimo klausimus;
- 4) nustato piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašų, kitų referendumo dokumentų formas, balsadėžių ir referendumo komisijų antspaudų pavyzdžius, referendumo dokumentų saugojimo tvarką;
- 5) išklauso Lietuvos TSR valstybinių ir visuomeninių organų pranešimus referendumo organizavimo ir vykdymo klausimais;
- 6) nustato referendumo visoje Respublikoje rezultatus, skelbia spaudoje pranešimą apie referendumo rezultatus;
- 7) svarsto pareiškimus ir skundus dėl referendumo komisijų sprendimų ir veiksmų ir priima dėl jų galutinius sprendimus;
- 8) vykdo kitus įgaliojimus sutinkamai su šiuo įstatymu.

17 straipsnis. Rajonų, miestų referendumų komisijų sudarymas

Rajono, miesto referendumo komisiją iš 9-11 narių sudaro Lietuvos TSR rajonų, miestų Liaudies deputatų tarybos arba jų prezidiumai paprastai ne vėliau kaip prieš vieną mėnesį iki referendumo.

Atstovus į rajono, miesto referendumo komisiją kelia visuomeninių, tarp jų ir politinių, organizacijų ir visuomeninių judėjimų rajonų, miestų organai, taip pat darbo kolektyvų visuotiniai susirinkimai, jų tarybos arba jiems prilyginti organai, gyventojų visuomeninio savaveiksmiškumo organai, gyvenamosios vietos piliečių susirinkimai.

18 straipsnis. Rajonų, miestų referendumo komisijų įgaliojimai

Rajono, miesto referendumo komisija:

- 1) kontroliuoja, kaip vykdomas šis įstatymas rajono, miesto teritorijoje;
- 2) nustato balsavimo apylinkių numeraciją;
- 3) koordinuoja apylinkių referendumo komisijų veiklą;
- 4) išklauso vietinių valstybinio valdymo organų, įmonių, įstaigų ir organizacijų vadovų pranešimus referendumo organizavimo ir vykdymo klausimais;
- 5) prižiūri, ar apylinkių referendumo komisijos laiku pateikia visiems susipažinti piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašus;
- 6) užtikrina apylinkių referendumo komisijų aprūpinimą balsavimo biuleteniais;
- 7) nustato referendumo rezultatus rajone, mieste;
- 8) svarsto pareiškimus ir skundus dėl apylinkių referendumo komisijų sprendimų ir veiksmų ir priima dėl jų sprendimus;
- 9) vykdo kitus įgaliojimus sutinkamai su šiuo įstatymu.

19 straipsnis. Balsavimo apylinkių sudarymas

Balsavimui vykdyti ir balsams skaičiuoti rajonų, miestų teritorija suskirstoma į balsavimo apylinkes, paprastai atitinkančias rinkimines apylinkes, sudaromas renkant Lietuvos TSR Liaudies deputatų tarybų deputatus.

Balsavimo apylinkės prie Lietuvos TSR įstaigų užsienyje sudaromos Respublikos referendumo komisijos nustatyta tvarka.

Balsavimo apylinkės sudaromos paprastai ne vėliau kaip prieš dvidešimt dienų iki referendumo.

Atitinkamos Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas informuoja piliečius, turinčius teisę dalyvauti referendume, apie kiekvienos balsavimo apylinkės ribas, nurodydamas, kur yra apylinkės referendumo komisijos buveinė ir balsavimo patalpos.

20 straipsnis. Apylinkių referendumo komisijų sudarymas

Apylinkės referendumo komisiją iš 5-19 narių sudaro rajono, miesto Liaudies deputatų taryba arba jos prezidiumas paprastai ne vėliau kaip prieš dvidešimt dienų iki referendumo. Prireikus jos sudėtis gali būti padidinta arba sumažinta.

Atstovus į apylinkės referendumo komisiją kelia visuomeninių, tarp jų ir politinių, organizacijų ir visuomeninių judėjimų rajonų, miestų organai, taip pat balsavimo apylinkėse esančios jų pirminės organizacijos, darbo kolektyvų visuotiniai susirinkimai, jų tarybos arba jiems prilyginti organai, gyventojų visuomeninio savaveiksmiškumo organai, gyvenamosios vietos piliečių susirinkimai.

21 straipsnis. Apylinkės referendumo komisijos įgaliojimai

Apylinkės referendumo komisija:

- 1) supažindina referendumo dalyvius su sąrašu, priima ir svarsto pareiškimus dėl klaidingų įrašų sąraše ir sprendžia klausimą dėl atitinkamų jo pakeitimų;
- 2) užtikrina balsavimo biuletenių, šio įstatymo nustatyta tvarka piliečių atiduotų komisijai saugoti iki referendumo, apsaugą;
- 3) praneša piliečiams apie referendumo dieną ir balsavimo vietą;
- 4) užtikrina, kad būtų parengtos balsavimo patalpos ir balsadėžės;
- 5) referendumo dieną balsavimo apylinkėje organizuoja balsavimą;

- 6) suskaičiuoja balsus, paduotus balsavimo apylinkėje;
- 7) svarsto pareiškimus ir skundus referendumo rengimo ir balsavimo organizavimo klausimais ir priima dėl jų sprendimus;
- 8) vykdo kitus įgaliojimus sutinkamai su šiuo įstatymu.

22 straipsnis. Piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašas

Referendumui naudojami Lietuvos TSR liaudies deputatų tarybų deputatų rinkimams sudaryti rinkėjų sąrašai.

Vietinių Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai užtikrina piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, apskaitą ir perduoda patikslintus sąrašus apylinkių referendumo komisijoms.

Sąrašas pateikiamas visiems susipažinti apylinkės referendumo komisijos patalpose prieš penkiolika dienų iki referendumo, o balsavimo apylinkėse, sudarytose ligoninėse ir kitose stacionarinėse gydymo įstaigose, – prieš dvi dienas iki referendumo.

Kiekvienas pilietis turi teisę skustis, kai jis neįrašytas į sąrašą arba išbrauktas iš sąrašo, taip pat kai sąrašė netiksliai nurodyti duomenys apie jį. Pareiškimą dėl klasingų įrašų sąrašė nagrinėja apylinkės referendumo komisija, kuri privalo ne vėliau kaip per dvi dienas, o referendumo išvakarėse ir jo dieną – nedelsdama išnagrinėti pareiškimą, padaryti reikiamas pataisas sąrašė arba išduoti pareiškėjui motyvuoto sprendimo netenkinti jo pareiškimo nuorašą. Šis sprendimas gali būti apskūstas rajono, miesto liaudies teismui, kuris privalo išnagrinėti skundą ne vėliau kaip per tris dienas. Rajono, miesto liaudies teismo sprendimas yra galutinis. Pataisą sąrašė sutinkamai su teismo sprendimu nedelsdama padaro apylinkės referendumo komisija.

Jeigu iki referendumo pradžios likus mažiau kaip penkiolikai dienų paaiškėja, kad įtrauktasis į sąrašą pilietis negali referendumo dieną atvykti balsuoti, jis turi teisę apylinkės referendumo komisijoje gauti balsavimo biuletėnį. Apie balsavimo biuletėnio gavimą pilietis pasirašo balsuojančiųjų sąrašė. Pilietis, užpildęs balsavimo biuletėnį, įdeda jį į voką, kuris užklijuojamas ir užantspaudojamas apylinkės referendumo komisijos antspaudu, ir atiduoda apylinkės referendumo komisijai. Šį voką komisiją saugo iki referendumo.

23 straipsnis. Referendumo komisijų darbo organizavimas

Referendumo komisijos pirmininkas, pirmininko pavaduotojai ir sekretorius renkami atitinkamos komisijos pirmajame posėdyje.

Referendumo komisijos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai komisijos narių. Komisijos sprendimai priimami atviru balsavimu posėdyje dalyvaujančių komisijos narių balsų dauguma. Komisijos nariai, nesutinkantys su jos sprendimu, turi teisę raštu pareikšti savo nuomonę. Apie tai pažymima protokole.

Referendumo komisijos sprendimus, priimtus jos įgaliojimų ribose, privalo vykdyti visi valstybiniai ir visuomeniniai organai, įmonės, įstaigos ir organizacijos.

Referendumo komisijos sprendimai ir veiksmai gali būti apskundžiami aukštesniajai referendumo komisijai, o šio įstatymo numatytais atvejais – taip pat teismui.

Referendumo komisijos sprendimu jos narys referendumo organizavimo ir vykdymo laikotarpiu gali būti atleidžiamas nuo gamybinių arba tarnybinių pareigų, paliekant jam vidutinį darbo užmokestį iš referendumui organizuoti skiriamų lėšų.

24 straipsnis. Referendumo komisijos, kai vienu metu skelbiami ir vykdomi du ar keli referendumai

Kai vienu metu skelbiami ir vykdomi du ar keli referendumai, šio įstatymo nustatyta tvarka sudarytos komisijos yra bendros visiems vienu metu skelbiamiems referendumams.

25 straipsnis. Parama referendumo komisijoms jų įgaliojimams įvykdyti

Valstybiniai ir visuomeniniai organai, įmonės, įstaigos, organizacijos, pareigūnai privalo padėti referendumo komisijoms vykdyti jų įgaliojimus, teikti jų darbui reikalingas žinias ir medžiagą.

Referendumo komisija turi teisę kreiptis klausimais, susijusiais su referendumo organizavimu ir vykdymu, į valstybinius ir visuomeninius organus, įmones, įstaigas, organizacijas, pareigūnus. Pateiktą klausimą jie privalo apsvarstyti ir duoti referendumo komisijai atsakymą ne vėliau kaip per tris dienas.

26 straipsnis. Balsavimo biuletenis

Balsavimo biuletenyje įrašomas kreipimosi į pilietį tekstas ir atsakymo variantai: „Taip“ ir „Ne“.

Jei vienu metu vykdomi du ar keli referendumai, kiekvieno jų balsavimo biuleteniai turi būti skirtingos spalvos.

Balsavimo biuletenių spausdinimo tvarką nustato Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas.

Balsavimo biuleteniai spausdinami lietuvių kalba ir, prireikus, kitomis kalbomis, kurias vartoja balsavimo apylinkės piliečiai, turintys teisę dalyvauti referendume.

Apylinkių referendumo komisijos aprūpinamos balsavimo biuleteniais ne vėliau kaip prieš penkiolika dienų iki referendumo.

IV. BALSAVIMAS IR REFERENDUMO REZULTATŲ NUSTATYMAS

27 straipsnis. Balsavimo laikas ir vieta

Referendumo dieną balsuojama nuo 8 iki 20 valandos. Apie balsavimo laiką ir vietą apylinkės referendumo komisija informuoja piliečius ne vėliau kaip prieš dešimt dienų iki referendumo.

Balsavimo apylinkėse, sudarytose laivuose, kurie referendumo dieną yra kelionėje, taip pat prie Lietuvos TSR įstaigų užsienyje, apylinkės referendumo komisija gali paskelbti balsavimą baigtą bet kuriuo laiku, jeigu balsavo visi į sąrašą įrašyti piliečiai.

28 straipsnis. Balsavimo organizavimas

Balsuojama specialiai skirtose patalpose, kuriose turi būti įrengtos slapto balsavimo kabinos arba kambariai, nustatytos biuletenių išdavimo vietos ir pastatytos balsadėžės. Balsadėžės turi būti pastatytos taip, kad balsuojantieji, prieidami prie jų, pereitų per slapto balsavimo kabinas arba kambarius.

Už balsavimo organizavimą, piliečių valios pareiškimo paslapties užtikrinimą, patalpų įrengimą ir reikiamos tvarkos palaikymą jose yra atsakinga apylinkės referendumo komisija.

Balsavimo patalpų matomoje vietoje turi būti iškabintas referendumui pateikiamo Lietuvos TSR įstatymo ar kito sprendimo projektas.

Referendumo dieną prieš pradėdant balsuoti apylinkės referendumo komisijos pirmininkas visų komisijos narių akivaizdoje patikrina balsadėžes ir jas užplombuoja arba užantspauduoja.

Kiekvienas referendumo dalyvis balsuoja pats; balsuoti už kitus asmenis neleidžiama. Balsavimo biuletenį piliečiui išduoda apylinkės referendumo komisija, remdamasi piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašu ir piliečiui pateikus pasą arba kitokį asmens liudijimą. Gavęs balsavimo biuletenį, referendumo dalyvis šiame sąraše pasirašo.

Tais atvejais, kai pavieniai piliečiai, turintys teisę dalyvauti referendume, dėl blogos sveikatos ar kitų priežasčių negali atvykti į balsavimo patalpą, jų pareiškimu apylinkės referendumo komisija paveda ne mažiau kaip dviem komisijos nariams organizuoti balsavimą ten, kur yra šie piliečiai.

29 straipsnis. Balsavimas

Dalyvaujantysis referendume užpildo biuletenį slapto balsavimo kabinoje arba kambaryje. Užpildant biuletenį, draudžiama, kad, išskyrus balsuojantįjį, čia kas nors būtų. Pilietis, kuris negali pats užpildyti biuletenio, turi teisę savo nuožiūra pasikviesti į kabiną arba kambarį kitą asmenį, išskyrus referendumo komisijos narį.

Dalyvaujantysis referendume išbraukia vieną iš biuletenyje įrašytų atsakymų: „Taip“ arba „Ne“.

Jei vienu metu vykdomi du ar keli referendumai, referendumo dalyvis gauna ir užpildo atskirus biuletenius kiekvienam jų.

Visus užpildytus biuletenius referendumo dalyvis įmeta į balsadėžę.

Vokus su balsavimo biuleteniais, perduotais šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka saugoti apylinkės referendumo komisijai, referendumo dieną į balsadėžę įmeta apylinkės referendumo komisijos pirmininkas komisijos narių ir visuomeninių stebėtojų akivaizdoje.

30 straipsnis. Balsų skaičiavimas balsavimo apylinkėje

Balsai skaičiuojami kiekvienoje balsavimo apylinkėje.

Jei vienu metu buvo vykdomi du ar keli referendumai, kiekvieno jų balsai skaičiuojami atskirai.

Komisijos pirmininkui paskelbus, kad balsavimas baigtas, apylinkės referendumo komisija suskaičiuoja ir anuliuoja visus nepanaudotus balsavimo biuletenius. Tik po to atidaromos balsadėžės.

Apylinkės referendumo komisija, remdamasi piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, sąrašu, nustato, kiek iš viso apylinkėje yra tokių piliečių ir kiek iš jų gavo balsavimo biuletenius. Iš balsadėžės rastų biuletenių skaičiaus komisija nustato, kiek iš viso balsavo piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, kiek referendumo dalyvių pritarė referendumui pateikto įstatymo ar kito sprendimo projektui ir kiek jam nepritarė, kiek biuletenių pripažinta negaliojančiais.

Negaliojančiais pripažįstami nenustatyto pavyzdžio balsavimo biuleteniai, taip pat biuleteniai, kuriuose neišbrauktas nė vienas arba išbraukti abu atsakymų variantai. Kilus abejonėms, ar balsavimo biuletenis galioja, klausimą balsavimu sprendžia apylinkės referendumo komisija.

Balsų skaičiavimo rezultatai svarstomi apylinkės referendumo komisijos posėdyje ir įrašomi į protokolą. Jei vienu metu buvo vykdomi du ar keli referendumai, kiekvienam jų surašomas atskiras protokolas.

Protokolą pasirašo komisijos pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, sekretorius ir nariai. Jis nusiunčiamas atitinkamai rajono, miesto referendumo komisijai Respublikos referendumo komisijos nustatoma tvarka.

31 straipsnis. Referendumo rezultatų nustatymas rajone, mieste

Rajono, miesto referendumo komisija, remdamasi visų apylinkių referendumo komisijų, esančių rajone, mieste, protokolais, nustato, kiek iš viso rajono, miesto piliečių turėjo teisę dalyvauti referendume, kiek jų gavo balsavimo biuletenius ir kiek balsavo, kiek balsavusių pritarė referendumui pateikto įstatymo ar kito sprendimo projektui ir kiek jam nepritarė, kiek biuletenių pripažinta negaliojančiais.

Rajono, miesto referendumo komisija gali pripažinti referendumo rezultatus negaliojančiais balsavimo apylinkėse dėl balsavimo metu arba skaičiuojant balsus padarytų šio įstatymo pažeidimų, turėjusių lemiamos įtakos balsavimo rezultatams.

Referendumo rezultatai rajone, mieste nustatomi rajono, miesto referendumo komisijos posėdyje ir įrašomi į protokolą. Jis surašomas ta pačia tvarka kaip ir apylinkės referendumo komisijos protokolas. Protokolas nusiunčiamas Respublikos referendumo komisijai jos nustatyta tvarka.

32 straipsnis. Referendumo rezultatų nustatymas Respublikoje

Respublikos referendumo komisija, remdamasi rajonų, miestų referendumo komisijų protokolais, nustato, kiek iš viso Respublikos piliečių turėjo teisę dalyvauti referendume, kiek jų

gavo balsavimo biuletenius ir kiek balsavo, kiek balsavusių pritarė referendumui, pateikto įstatymo ar kito sprendimo projektui ir kiek jam nepritarė, kiek biuletenių pripažinta negaliojančiais.

Lietuvos TSR įstatymas ar kitas sprendimas laikomas referendumo priimtu, jeigu per referendumą jo projektui ar kitam sprendimui pritarė daugiau kaip pusė piliečių, įtrauktų į sąrašus.

Jeigu referendume dalyvavo mažiau kaip pusė piliečių, įtrauktų į sąrašus, referendumas laikomas neįvykusių.

Respublikos referendumo komisija gali pripažinti referendumo rezultatus negaliojančiais kurioje nors teritorijoje, jeigu referendumo metu arba skaičiuojant balsus ar nustatant referendumo rezultatus buvo padaryta šio įstatymo pažeidimų, turėjusių lemiamos įtakos balsavimo rezultatams.

Referendumo rezultatai nustatomi Respublikos referendumo komisijos posėdyje ir įrašomi į protokolą. Protokolą pasirašo komisijos pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, sekretorius ir nariai. Jis nedelsiant nusiunčiamas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui.

Pranešimą apie referendumo rezultatus Respublikoje Respublikos referendumo komisija paskelbia spaudoje ne vėliau kaip per tris dienas. Pranešime nurodoma, kiek iš viso Respublikos piliečių turėjo teisę dalyvauti referendume, kiek jų balsavo, kiek balsavusių pritarė referendumui pateikto įstatymo ar kito sprendimo projektui ir kiek jam nepritarė, kiek biuletenių pripažinta negaliojančiais.

Jeigu kurioje nors teritorijoje referendumo rezultatai buvo pripažinti negaliojančiais, Respublikos referendumo komisija gali pavesti atitinkamai referendumo komisijai surengti toje teritorijoje pakartotinį balsavimą ir nustatyti balsavimo terminus. Pakartotinis balsavimas organizuojamas ir vykdomas laikantis šio įstatymo reikalavimų.

Respublikos referendumo komisijos sprendimai per vieną mėnesį nuo jų priėmimo gali būti apskūsti Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai.

33 straipsnis. Referendumu priimto Lietuvos TSR įstatymo ar kito sprendimo paskelbimas ir įsigaliojimas

Referendumu priimtas Lietuvos TSR įstatymas ar kitas sprendimas skelbiamas Lietuvos TSR įstatymų skelbimo nustatyta tvarka. Lietuvos TSR įstatymo ar kito sprendimo priėmimo data laikoma referendumo diena.

Referendumu priimtas Lietuvos TSR įstatymas ar kitas sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo, jeigu jame nenustatytas kitas įsigaliojimo terminas.

34 straipsnis. Referendumu priimto Lietuvos TSR įstatymo ar kito sprendimo pakeitimas ar panaikinimas

Referendumu priimtas Lietuvos TSR įstatymas ar kitas sprendimas gali būti pakeistas ar panaikintas referendumu.

Prireikus skubiai padaryti referendumu priimtame Lietuvos TSR įstatyme ar kitame sprendime pakeitimus, jie gali būti padaryti taip pat Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sprendimu, priimtu ne mažesne kaip dviejų trečdalių bendro Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų skaičiaus dauguma. Per tris mėnesius šie pakeitimai turi būti pateikti tvirtinti referendumui.

LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS
TARYBOS PREZIDIUMO PIRMININKAS

V. ASTRAUSKAS

LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS
TARYBOS PREZIDIUMO SEKRETORIUS

L. SABUTIS

Vilnius, 1989 m. lapkričio 3 d.
Nr. XI-3335

Pakeitimai:

1.

LIETUVOS RESPUBLIKOS AUKŠČIAUSIOJI TARYBA, Įstatymas

Nr. [I-695](#), 1990-10-23, Lietuvos aidas, 1990, Nr. 111-0 (1990-10-26); Žin., 1990, Nr. 31-755 (1990-11-10), i. k. 0901010ISTA000I-695

Dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo 7 straipsnio pakeitimo